

СИМЕТРИЧНІ СТЕПЕНІ ТА АБСОЛЮТНІ ЕКСТЕНЗОРИ В АСИМПТОТИЧНІЙ КАТЕГОРІЇ

Доведено, що функтор симетричного степеня в асимптотичній категорії зберігає клас абсолютнох екстензорів для класу власних метричних просторів скінченного асимптотичного виміру Асугада-Нагати.

Вступ. Асимптотична топологія – розділ математики, що досліджує властивості метричних просторів, а також більш загальних структур – так званих грубих просторів – «на нескінченності». Це відрізняє її від класичної топології, яка оперує, в основному, властивостями простору, заданими в околі точки. Останніми роками асимптотична топологія інтенсивно розвивається [13, 15–19]. Численні результати [5, 6, 9, 11] стосуються асимптотичної теорії виміру, яка знаходить свої застосування, зокрема, в геометричній теорії груп.

Основи асимптотичної топології викладено в статті А. Дранішнікова [8], де наводиться ряд означень і результатів, потрібних для подальшого викладу. Так, у цій статті означені дві асимптотичні категорії (асимптотична категорія \mathcal{A} власних метричних просторів та метрично власних асимптотично ліпшицевих відображенів і ширша категорія $\bar{\mathcal{A}}$, де об'єкти ті ж, що і в \mathcal{A} , а морфізми – асимптотично ліпшицеві грубо власні відображення), які згодом виявилися найважливішими для розвитку асимптотичної топології.

Поняття абсолютноного екстензора (для заданого класу об'єктів) носить категорний характер. Нижче розглядаємо абсолютно екстензори в асимптотичній категорії Дранішникова і досліджуємо проблему збереження класу абсолютнох екстензорів функтором симетричного степеня в цій категорії. Зауважимо, що задача збереження абсолютнох екстензорів у різних топологічних категоріях розглядалась багатьма авторами. Функтор симетричного степеня відіграє особливу роль серед функторів скінченного степеня. Відзначимо, зокрема, що задача продовження відображень зі значеннями в симетричних степенях пов'язана з результатами Ф. Альмгрена [4], які стосуються геометричних варіаційних проблем у ковимірі, вищому, ніж 1. Крім того, функтор симетричного степеня є важливим в алгебраїчній топології у зв'язку з теоремою Дольда – Тома [7].

Варто зазначити, що інша важлива категорія асимптотичної топології – категорія Рое (див. [18]) – бідна на абсолютно екстензори. Властивість бути абсолютном екстензором лежить в основі багатьох результатів асимптотичної топології, зокрема, тих, що стосуються теореми про накриваючу гомотопію. Детальному розглядові цієї тематики присвячено статтю [20].

Термінологія і позначення. Через $O_\varepsilon(A)$ позначаємо ε -окіл множини A в метричному просторі, $\varepsilon \geq 0$.

Замкнену кулю радіуса ε з центром у точці x позначають, як правило, $\bar{O}_\varepsilon(x)$, де $x \in X$, $\varepsilon \geq 0$.

Метричний простір (X, d) називаємо *власним*, якщо кожна замкнена куля в X компактна.

Нехай (X, d) і (Y, ρ) – власні метричні простори. Відображення $f : X \rightarrow Y$ називаємо (λ, s) -ліпшицевим (тут $\lambda > 0$, $s \geq 0$), якщо

$$\rho(f(x), f(y)) \leq \lambda d(x, y) + s, \quad x, y \in X.$$

Кажуть, що відображення $f : X \rightarrow Y$ є асимптотично ліпшицевим, якщо воно є (λ, s) -ліпшицевим для деяких λ, s .

Якщо $s = 0$, то (λ, s) -ліпшицеві відображення називають λ -ліпшицевими. Відображення f ліпшицеве, якщо воно λ -ліпшицеве для деякого λ ; мінімальне таке λ позначають через $\text{Lip}(f)$ і називають *сталою Ліпшиця* відображення f .

Відображення $f : X \rightarrow Y$ метричних просторів (X, d) та (Y, ρ) називають *квазіізометрією*, якщо існують сталі $C, D \geq 0$, $\lambda > 0$ такі, що

$$\frac{1}{\lambda}d(x, y) - C \leq \rho(f(x), f(y)) \leq \lambda d(x, y) + C, \quad x, y \in X,$$

і кожна точка простору Y знаходиться на відстані щонайбільше D від деякої точки з множини $f(X)$.

Відображення $f : X \rightarrow Y$ називають *грубо власним*, якщо прообраз кожної обмеженої множини є обмежений. У класі метричних просторів це поняття еквівалентне *метричній власності*. Множину в метричному просторі називають *обмеженою*, якщо вона міститься в деякій кулі. Для підмножини A в метричному просторі (X, d) приймемо

$$\text{diam } A = \sup \{d(x, y) \mid x, y \in A\}.$$

Нехай $C > 0$. Множину M в метричному просторі X називаємо *C-зв'язною*, якщо для кожних $x, y \in M$ існують $x_0 = x, x_1, \dots, x_{n-1}, x_n = y$ такі, що $d(x_i, x_{i-1}) \leq C$, $i = 1, \dots, n$. Максимальну (щодо включення) *C-зв'язну* множину називаємо *компонентою C-зв'язності*.

Метричний простір (X, d) називають *абсолютним екстензором* у категорії \mathcal{A} (позначається $X \in \text{AE}(\mathcal{A})$), якщо для кожного метричного простору (Y, ρ) і кожного грубо власного асимптотично ліпшицевого відображення $f : A \rightarrow X$, означеного на довільній замкненій підмножині A простору Y , існує продовження $\bar{f} : Y \rightarrow X$, що є грубо власним асимптотично ліпшицевим відображенням. Якщо в цьому означенні вимагати $Y \in \mathcal{C}$, де \mathcal{C} – деякий клас метричних просторів, то одержимо поняття *абсолютного екстензора в класі \mathcal{C}* (позначається $X \in \text{AE}(\mathcal{C})$).

В асимптотичній категорії М. Громов наводить декілька еквівалентних означень асимптотичного виміру, а саме: через сім'ї, через число Лебега, в термінах кообмежених відображень у рівномірні поліедри. Можна також дати означення асимптотичного виміру в термінах абсолютних екстензорів. Згідно з теоремою Дранішникова [8], максимальний клас \mathcal{C}_n метричних просторів, у якому евклідовий простір \mathbb{R}^{n+1} є $\text{AE}(\mathcal{C}_n)$, ідентичний класові метричних просторів з *асимптотичним виміром* $\leq n$, означеним М. Громовим [14].

Для кожного власного метричного простору X через $\exp X$ позначаємо множину всіх непорожніх компактних підмножин метричного простору X . Метрика d на X породжує метрику Гаусдорфа d_H на $\exp X$:

$$d_H(A, B) = \inf \{\varepsilon > 0 \mid A \subset O_\varepsilon(B), B \subset O_\varepsilon(A)\}.$$

Для кожного $n \in \mathbb{N}$ через $\exp_n X$ позначаємо підпростір в $\exp X$, що складається з усіх множин потужності $\leq n$.

Нагадаємо означення n -го симетричного степеня метричного простору (X, d) . Нехай \sim – відношення еквівалентності на степені X^n , що задається умовою: $(x_1, \dots, x_n) \sim (y_1, \dots, y_n)$ тоді й тільки тоді, коли існує перестановка

σ множини $\{1, \dots, n\}$ така, що $x_i = y_{\sigma(i)}$ для кожного $i = 1, \dots, n$. Факторпростір простору X за таким відношенням еквівалентності називають *симетричним степенем* простору X і позначають через $SP^n(X)$.

Клас еквівалентності відношення \sim , що містить точку (x_1, \dots, x_n) , позначають $[x_1, \dots, x_n]$. Кожне відображення $f : X \rightarrow Y$ індукує відображення $SP^n(f) : SP^n(X) \rightarrow SP^n(Y)$, що задається формуллою

$$SP^n(f)([x_1, \dots, x_n]) = [f(x_1), \dots, f(x_n)].$$

Носієм елемента $x = [x_1, \dots, x_n] \in SP^n(X)$ називають множину

$$\text{supp}(x) = \{x_1, \dots, x_n\} \in \exp_n X.$$

Метрику \hat{d} на $SP^n(X)$ задають формуллою

$$\hat{d}([x_1, \dots, x_n], [y_1, \dots, y_n]) = \min_{\sigma} \min_i d(x_i, y_{\sigma(i)}).$$

Означимо вимір Ассуда-Нагати метричного простору (X, d) . Нехай \mathcal{A} – деяка сім'я підмножин у просторі X . Якщо $s > 0$ і \mathcal{A} – деяке покриття простору X , то кажемо, що s -кратність \mathcal{A} не більша, ніж $n \in \mathbb{N} \cup \{0\}$, якщо кожна множина діаметра $\leq s$ перетинає щонайбільше $n + 1$ елемент покриття \mathcal{A} . Кажемо, що сім'я множин \mathcal{A} є D -обмеженою, де $D > 0$ – деяка стала, якщо $\text{mesh}(\mathcal{A}) = \sup \{\text{diam}(A) \mid A \in \mathcal{A}\} < D$.

Вимір Ассуда-Нагати простору X – це мінімальне число $n \in \mathbb{N} \cup \{0\}$, що має властивість: існує стала $C > 0$ така, що для кожного $s > 0$ існує покриття \mathcal{A} простору X таке, що $\text{mesh}(\mathcal{A}) \leq Cs$ і s -кратність покриття \mathcal{A} не більша, ніж n . (Позначення $\dim_{AN}(X) = n$.)

Асимптотичний вимір Ассуда-Нагати простору X – це мінімальне число $n \in \mathbb{N} \cup \{0\}$, що має властивість: існує $s_0 \geq 0$ та існує стала $C > 0$ така, що для кожного $s \geq s_0$ існує покриття \mathcal{A} простору X таке, що $\text{mesh}(\mathcal{A}) \leq Cs$ і s -кратність \mathcal{A} не більша, ніж n . (Позначення $\text{as dim}_{AN}(X) = n$.)

Через $\mathcal{AN}(\omega)$ позначатимемо клас метричних просторів, вимір Ассуда-Нагати яких є скінченим.

Основний результат. Нам знадобиться такий допоміжний факт.

Твердження 1. Нехай X – дискретний метричний простір. Тоді $\dim_{AN}(X) = \text{as dim}_{AN}(X)$.

Доведення. Очевидно, що

$$\dim_{AN}(X) \geq \text{as dim}_{AN}(X).$$

Нехай $\text{as dim}_{AN}(X) = n$. Оскільки X – дискретний простір, то існує $c > 0$ таке, що $d(x, y) \geq c$ для кожних $x, y \in X$, $x \neq y$. Існує $s_0 \geq 0$ та існує стала $C > 0$ така, що для кожного $s \geq s_0$ існує покриття \mathcal{A}_s простору X таке, що $\text{mesh}(\mathcal{A}_s) \leq Cs$ і кожна підмножина в X діаметра $\leq s$ перетинає щонайбільше $n + 1$ елемент покриття \mathcal{A}_s . Не зменшуючи загальності, можна вважати, що $s_0 \geq c$. Приймемо $C' = (Cs_0)/c$.

Покажемо, що для кожного $s > 0$ існує покриття \mathcal{A} простору X таке, що $\text{mesh}(\mathcal{A}) \leq C's$ і кожна підмножина в X діаметром $\leq s$ перетинає щонайбільше $n + 1$ елемент покриття \mathcal{A} .

Розглянемо два випадки.

1) $s \geq s_0$.

У цьому випадку приймемо $\mathcal{A} = \mathcal{A}_s$.

2) $0 < s < s_0$.

Тоді за покриття \mathcal{A} можна взяти дискретну сім'ю $\{\{x\} \mid x \in X\}$. \diamond

Основним результатом статті є

Теорема 1. Нехай X – власний метричний простір і $X \in \text{AE}(\mathcal{AN}(\omega))$.

Тоді $SP^n(X) \in \text{AE}(\mathcal{AN}(\omega))$.

Доведення. Нехай A – замкнена підмножина в метричному просторі $Y \in \mathcal{AN}(\omega)$ і $f : A \rightarrow X$ – асимптотично ліпшицеве метрично власне відображення. Оскільки вимір Аскуада-Нагати є інваріантом при ізометричних відображеннях (див. [10]), а кожен метричний простір містить дискретний підпростір такий, що вкладення цього простору у вихідний простір є квазізометрією, можемо вважати, не зменшуючи загальності, що простір X дискретний. Тоді, за твердженням 1, маємо $\dim_{\text{AN}}(X) = \text{as dim}_{\text{AN}}(X)$.

Вважатимемо, що X є підмножиною в банаховому просторі B , до того ж метрика на X є звуженням метрики, індукованої нормою в просторі B . (Можна, наприклад, використати ізометричне вкладення Куратовського метричного простору (X, d) в банаховий простір обмежених неперервних функцій на X з sup-нормою; це вкладення відображає точку $x \in X$ в функцію $y \mapsto d(x, y) - d(x_0, y)$, де $x_0 \in X$ – деяка фіксована точка.)

Оскільки згідно з [12] простір $SP^n(B)$ є абсолютно екстензором для класу просторів $\mathcal{AN}(\omega)$, то існує продовження відображення f до асимптотично ліпшицевого відображення $\bar{f} : X \rightarrow SP^n(B)$.

Позначимо через $\Gamma_{\bar{f}}$ графік відображення \bar{f} , тобто множину

$$\Gamma_{\bar{f}} = \{(x, b) \in X \times B \mid b \in \text{supp}(\bar{f}(x))\}.$$

Вважаємо, що метрика на $\Gamma_{\bar{f}}$ індукована з ℓ_1 -метрики на добутку $X \times B$.

Покажемо, що

$$\text{as dim}_{\text{AN}}(\Gamma_{\bar{f}}) = \text{as dim}_{\text{AN}}(X).$$

Позначимо через $\pi_1 : X \times B \rightarrow X$ відображення проектування. Доведемо, що $\overline{\text{as dim}}_{\text{AN}}(\pi_1) = 0$, де через $\overline{\text{as dim}}_{\text{AN}}(\pi_1)$ позначено верхню грань чисел $\text{as dim}_{\text{AN}}(\pi_1^{-1}(Z))$, де $Z \subset X$ і $\text{as dim}_{\text{AN}}(Z) = 0$.

Отож, нехай маємо такий підпростір $Z \subset X$. Тоді існує стала $C > 0$ така, що для кожного $D > 0$ існує D -диз'юнктне покриття \mathcal{U} простору X , до того ж $\text{mesh}(\mathcal{U}) \leq CD$. Позначимо через \mathcal{V} сім'ю компонент D -зв'язності елементів множини $\pi_1^{-1}(Z)$ і нехай $V \in \mathcal{V}$. Нехай $x, y \in V$. Тоді існує скінчений ланцюг $x_0 = x, x_1, \dots, x_n = y$ у множині V такий, що $d(x_i, x_{i+1}) < D$ для кожного $i = 0, 1, \dots, n-1$. Оскільки π_1 є нерозтягуючим відображенням, одержуємо, що $d(\pi_1(x_i), \pi_1(x_{i+1})) < D$ для кожного $i = 0, 1, \dots, n-1$. Звідси випливає, що існує $U \in \mathcal{U}$, для якого $\pi_1(x), \pi_1(y) \in U$. Тому

$$d(\pi_1(x), \pi_1(y)) \leq \text{mesh}(\mathcal{U}) \leq CD.$$

Оскільки X – дискретний простір, то відображення \bar{f} є ліпшицевим; позначимо його константу Ліпшиця через K . Тоді ліпшицевим з константою K буде також і композиція

$$z \mapsto (z, \text{supp} \bar{f}(z)) : X \rightarrow \exp_n(\Gamma_{\bar{f}}).$$

Покажемо, що

$$d(x, y) \leq (n+2)K \text{mesh}(\mathcal{U}).$$

Оскільки

$$d_H(\pi_1^{-1}(x'), \pi_1^{-1}(y')) < K \text{mesh}(\mathcal{U})$$

для кожних $x', y' \in U$, то $y \in O_{K \text{mesh}(\mathcal{U})}(\pi_1^{-1}(\pi_1(x)))$. Припустивши супротивне, а саме, що $d(x, y) > (n+2)K \text{mesh}(\mathcal{U})$, з того, що $|\pi_1^{-1}(x)| \leq n$, робимо висновок, що принаймні одна з точок ланцюга x_0, x_1, \dots, x_n лежить за межами множини $O_{K \text{mesh}(\mathcal{U})}(\pi_1^{-1}(\pi_1(x)))$. Це призводить до суперечності.

Згідно з результатами статті [12] маємо

$$\text{as dim}_{\text{AN}}(\Gamma_{\bar{f}}) \leq \text{as dim}_{\text{AN}}(Y) + \overline{\text{as dim}}_{\text{AN}}(\pi_1) = \text{as dim}_{\text{AN}}(Y).$$

Позначимо через $\pi_2 : Y \times B \rightarrow B$ відображення проектування. Оскільки $X \in \text{AE}(\mathcal{AN}(\omega))$, то існує продовження $g : \Gamma_{\bar{f}} \rightarrow X$ відображення

$$\pi_2 |(\pi_1^{-1}(A)) : \pi_1^{-1}(A) \rightarrow X,$$

яке є асимптотично ліпшицевим відображенням. Тепер означимо відображення $f' : Y \rightarrow SP^n(X)$ формулою

$$f'(y) = SP^n(g)(SP^n(\pi_2))^{-1}(\bar{f}(y)), \quad y \in Y.$$

З асимптотичної ліпшицевості відображення \bar{f} нескладно вивести асимптотичну ліпшицевість відображення f' . Якщо $y \in A$, то

$$f'(y) = SP^n(\pi_2)(SP^n(\pi_2))^{-1}(f(y)) = f(y),$$

тобто відображення f' є продовженням відображення f .

Покажемо, що відображення f' є метрично власним. Нехай T – обмежена підмножина в $SP^n(X)$. Оскільки відображення supp і відображення об'єднання є нерозтягуючими, то обмеженою є також множина

$$\bigcup \{\text{supp}(x) \mid x \in T\}.$$

Тоді, оскільки відображення g є метрично власним, обмеженою також є множина

$$\pi_1(g^{-1}(\bigcup \{\text{supp}(x) \mid x \in T\})) = (f')^{-1}(T).$$

Теорему доведено. \diamond

Аналогічно до цієї теореми можна довести наступний результат.

Теорема 2. Нехай для кожного $m \in \mathbb{N} \cup \{0\}$ клас $\mathcal{AC}(m)$ складається з власних метричних просторів скінченного асимптотичного виміру Аскуада-Нагати і асимптотичного виміру $\leq m$. Нехай X – власний метричний простір і $X \in \text{AE}(\mathcal{AC}(m))$.

Тоді для кожного $n \in \mathbb{N}$ маємо $SP^n(X) \in \text{AE}(\mathcal{AC}(m))$.

Зauważenня i висновки. Природно виникає бажання перенести результати цієї статті на функтор гіперсиметричного степеня \exp_n та інші функтори скінченного степеня в асимптотичній категорії.

Метричний простір Y називають *ліпшицево n -зв'язним*, якщо існує стала $\lambda \geq 1$ така, що для кожного $m \in \{0, 1, \dots, n\}$ і кожного ліпшицевого відображення $f : S^m \rightarrow Y$ існує ліпшицеве продовження $F : B^{m+1} \rightarrow Y$ таке, що $\text{Lip}(F) \leq \lambda \text{Lip}(f)$. Тут S^m і B^{m+1} – відповідно одинична сфера і одинична замкнена куля в евклідовому просторі \mathbb{R}^{m+1} з індукованою метрикою. Доведення основного результату в [12] базується на збереженні класу ліпшицево n -зв'язних просторів функтором симетричного степеня. Доречно сформулювати таке ж питання для інших нормальніх функторів скінченного степеня в сенсі Є. В. Щепіна [3] і власне для згаданого вже функтора гіперсиметричного степеня, а також для узагальнення функторів симетричного степеня – функторів G -симетричного степеня.

Тематикою збереження (чи посилення) зв'язності функторами в категорії компактів займалися різні автори (див., наприклад, [1, 2, 21]). Зокрема, в [21] досліджено властивість n -зв'язності гіперсиметричних степенів. Тому цілком закономірно підходимо до задачі перенесення результатів цієї статті на ліпшицеву категорію.

1. Басманов В. Н. Функторы, переводящие связные ANR-компакты в односвязные пространства // Вестн. МГУ. Сер. Мат. Мех. – 1984. – № 6. – С. 40–42.
2. Заричный М. М. Фундаментальная группа суперрасширения $\lambda_n(X)$ // В кн.: Отображения и функторы / Под ред. П. С. Александрова. – Москва: МГУ, 1984. – С. 24–31.
3. Щепін Е. В. Функторы и несчетные степени компактов // Успехи мат. наук. – 1981. – **36**, № 3. – С. 3–62.
4. Almgren F. J. (Jr.) Dirichlet's problem for multiple-valued functions and the regularity of mass minimizing integral currents // Minimal submanifolds and geodesics: Proc. Japan–United States sem. (Tokyo, 1977). – New York: North-Holland, 1979. – P. 1–6.
5. Bell G., Dranishnikov A. N. Asymptotic dimension // Topol. Appl. – 2008. – **155**. – P. 1265–1296.
6. Bell G., Dranishnikov A. N. Asymptotic dimension in Bedlewo // Arxiv: math. GR – 2005. – 0507570.
7. Dold A., Thom R. Quasifaserungen und unendliche symmetrische Produkte // Ann. Math. – 1958. – **67**. – P. 239–281.
8. Dranishnikov A. Asymptotic topology // Russian Math. Surveys. – 2000. – **55**, No. 6. – P. 71–116.
9. Dranishnikov A. On asymptotic inductive dimension // JP J. Geom. Topol. – 2001. – **1**, No. 3. – P. 239–247.
10. Dranishnikov A. N., Smith J. On asymptotic Assouad-Nagata dimension // Topol. Appl. – 2007. – **154**, No. 4. – P. 934–952.
11. Dranishnikov A., Zarichnyi M. Universal spaces for asymptotic dimension // Topol. Appl. – 2004. – **140**, No. 2–3. – P. 203–225.
12. Goblet J. Lipschitz extension of multiple Banach-valued functions in the sense of Almgren // arXiv: math/0609606v1 [math.MG] 21 sep. 2006.
13. Grave A. Asymptotic dimension of coarse spaces // J. Math. (New York). – 2006. – No. 12. – P. 249–256.
14. Gromov M. Asymptotic invariants for infinite groups. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1993. – (Lecture Note Ser. – Vol. 182.) – 295 p.
15. Protasov I., Banakh T. Ball structures and colorings of graphs and groups. – Lviv: VNTL Publ., 2003. – 148 p. – (Math. Studies: Monograph Series. – Vol. XI.)
16. Protasov I., Zarichnyi M. General asymptology. – Lviv: VNTL Publ., 2007. – 219 p. – (Math. Studies: Monograph Series. – Vol. XII.)
17. Roe J. Coarse cohomology and index theory on complete Riemannian manifolds // Memoirs Amer. Math. Soc. – 1993. – **104**, No. 497. – P. 1–90.

-
18. Roe J. Index theory, coarse geometry, and topology of manifolds // CBMS regional Conference Series in Mathematics. – 1996. – No. 90.
 19. Roe J. Lectures on coarse geometry. – Providence, R. I.: AMS, 2003. – (Univ. Lecture series. – Vol. 31.) – 175 p.
 20. Sawicki M. Absolute extensors and absolute neighborhood extensors in asymptotic categories // Topol. Appl. – 2005. – 150, No. 1–3. – P. 59–78.
 21. Tuffley Chr. Connectivity of finite subset spaces of cell complexes // Pacific J. of Math. – 2004. – 217, No. 1. – P. 175–179.

**СИММЕТРИЧЕСКИЕ СТЕПЕНИ И АБСОЛЮТНЫЕ ЭКСТЕНЗОРЫ
В АСИМПТОТИЧЕСКОЙ КАТЕГОРИИ**

Доказано, что функтор симметрической степени в асимптотической категории сохраняет класс абсолютных экстензоров в классе собственных метрических пространств конечной асимптотической размерности Ассуада-Нагаты.

**SYMMETRIC POWERS AND ABSOLUTE EXTENSORS
IN ASYMPTOTIC CATEGORY**

It is proved that the symmetric power functor in the asymptotic category preserves the class of absolute extensors for the class of proper metric spaces of finite asymptotic Assouad-Nagata dimension.

Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Львів

Одержано
08.10.08